

УДК 37:338.488.2:640.4

БОГОНІС Ольга Миколаївна,

викладач, Львівський професійний коледж готельно-туристичного та ресторанного сервісу;
аспірантка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України
e-mail: bogonisolya@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ ГОТЕЛЬНОГО І
РЕСТОРАННОГО СЕРВІСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**

У статті розглянуто основні проблеми та перспективи підготовки спеціалістів готельного і ресторанного сервісу в Україні за умов глобалізаційних процесів. Проаналізовано діючу систему підготовки молодших спеціалістів, запропоновано бачення автора щодо коригування змісту освіти.

Ключові слова: готельний та ресторанний сервіс; глобалізація; ринок праці; професійна освіта; зміст освіти; компетентні спеціалісти.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти є запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства в цілому, одним із найголовніших чинників зростання якості людського капіталу. Для того, щоб українська вища освіта по-справжньому була ефективною та конкурентоспроможною на міжнародному ринку, необхідне її якісне оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій у глобальному соціально-економічному контексті.

Значення ринку послуг у світовій та національній економіці за останні десятиліття помітно зросло. Зокрема розвиток індустрії готельного та ресторанного сервісу в Україні на сучасному етапі особливо актуальний, оскільки ця галузь швидко прогресує, підтримує значну кількість суміжних галузей, створює робочі місця, є значним джерелом поповнення бюджету країни, активізує валютні надходжень, створює умови для «експорту» послуг і входження їх до міжнародного ринку. Безумовно, однією із основних умов розвитку країни є якісна конкурентоспроможна система освіти, що готує висококваліфікованих компетентних спеціалістів. Необхідно проаналізувати стан і тенденції розвитку підготовки фахівців готельного та ресторанного сервісу в Україні у контексті глобальних процесів, щоб визначити перспективні напрямки та першочергові заходи щодо актуалізації змісту освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Залежність ефективності роботи підприємств «індустрії гостинності» від професійності персоналу висвітлено у дослідженнях О. Варипаєва. Готельно-ресторанний бізнес в Україні розглядається в працях О. Борисової, Ю. Шмагіної, О. Матушевської та ін. Проблеми формування компетенцій досліджені у працях таких вчених: В. Байденка, В. Боднара, Ж. Делор, В. Кременя, Дж. Равена, Д. Хаймса, І. Чемерис, І. Зязюна, Н. Кузьміної, Н. Ничкало, О. Пехоти, Р. Уайта, М. Хомського, А. Хуторського, С. Шишова та ін. Проблема освітньої підготовки фахівців для сфери готельного та ресторанного сервісу та їх професійних компетентностей досліджується у докторській дисертації Ю. Павлова, кандидатській дисертації С. Кравець. Вчені та дослідників у своїх працях акцентують на потребі підприємств готельного та ресторанного сервісу у кваліфікованих фахівцях з високим рівнем професійної компетентності, а також на необхідності реформування діючої системи освіти із врахуванням компетентнісного підходу, потреб ринку праці, ринкових механізмів функціонування економіки, світових стандартів, тотальних глобалізаційних перетворень та інших вимог часу.

Мета статті – аналіз стану та проблем підготовки спеціалістів готельно-ресторанного сервісу в умовах глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовий досвід показує нам достатньо прикладів успішного ведення готельного та ресторанного бізнесу на основі систематичного впровадження інновацій та постійного підвищення кваліфікації спеціалістів даної сфери. В Україні недостатньо вивчено ці прогресивні світові тенденції, які, слід впроваджувати у вітчизняне виробництво, враховуючи наші національні особливості ведення господарства, всебічну глобалізацію, інформатизацію та прискорення темпів життя.

Майбутні фахівці у сфері готельного господарства повинні здобути навички встановлення зв'язку між динамікою макро- і мікросередовища, інноваційним потенціалом готельних підприємств та іншими факторами впливу; на основі виявлених факторів вміти прогнозувати динаміку розвитку інноваційних технологій в діяльності готельних підприємств в Україні та за кордоном [1]. Доцільно розглядати готельне господарство в контексті індустрії гостинності, яка є прогресивною галуззю економіки зі зростаючим рівнем спеціалізації, наростанням процесів концентрації виробництва та переходом на нові технології [1].

Серед основних тенденцій розвитку готельної індустрії відносять наступні : поглиблення спеціалізації готельних і ресторанних закладів; утворення міжнародних готельних і ресторанних ланцюгів; розвиток мережі малих підприємств; впровадження в індустрію гостинності комп'ютерних технологій [2]. Впровадження всіх інновацій у сфері гостинності має за основу спеціаліста з високим рівнем професійної компетентності. Останніми роками в Україні спостерігається суттєве розбалансування ринку освітніх послуг та ринку праці, тобто спеціаліст, підготований у системі національної освіти, залишається недостатньо затребуваним та не має змоги повністю розкрити свій потенціал.

Теперішній стан підготовки спеціалістів у сфері готельного та ресторанного сервісу не відповідає вимогам та світовим стандартам підготовки спеціалістів, оскільки освітній зміст навчання, згідно діючих Державних стандартів професійно-технічної освіти, більшою мірою полягає у теоретичній складовій, що фактично відображає посадові обов'язки [3, с. 9].

Темпи інформаційно-технологічного розвитку вимагають від системи освіти не просто швидкого реагування на відповідні зміни, а й здатності працювати на випередження,

бо з економічного трактування «виготовлення освітнього продукту» (в контексті «компетентного фахівця») має тривалий цикл «виробництва». У Білій Книзі Європейської комісії акцентується на необхідності передбачати потреби у вміннях та компетенціях [4].

В Україні, на жаль, відсутня реальна статистика щодо співвідношення попиту й пропозиції кадрів на ринку праці України, немає комплексного підходу до прогнозування потреб виробничої та невиробничої сфер у кваліфікованих спеціалістах і робітниках з урахуванням структури та потреб національної економіки [5, с. 2].

Для сучасного глобалізованого суспільства є характерним прискорення темпів соціально-економічного і наукового, інформаційного розвитку. Процеси, що відбуваються у сфері освіти аналогічні. Раніше дрібні зміни, що вносили періодично у навчальні плани і програми, забезпечували їх сучасний рівень. Сьогодні, враховуючи швидкі темпи науково-технічного прогресу, неефективність такого підходу очевидна. Ефективний навчальний процес повинен мати випереджуюче, так зване, стратегічне планування, яке б враховувало приблизну актуальність такої програми. Отже, підготовка фахівців готельного та ресторанного сервісу повинна бути збалансованою відповідно до вимог ринку праці, із використання відомих методів прогнозування, інноваційних методів навчання з урахуванням компетентнісного підходу в освіті.

Необхідність підвищення ефективності підготовки професійно-компетентних спеціалістів готельного та ресторанного сервісу зумовлена:

- наявністю неефективних механізмів формування та реалізації освітньої, профорієнтаційної стратегії;
- недосконалістю нормативно-правової бази, методичної бази підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) спеціалістів готельного та ресторанного сервісу;
- відсутністю передумов збільшення пропозиції спеціалістів високого професійно-кваліфікаційного рівня;
- низьким рівнем та невідповідністю системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів потребам сучасного ринку праці;
- посиленням дисбалансу між попитом та пропозицією на ринку праці.

Аналізуючи сучасний стан освіти в Україні, очевидною є проблема актуалізації освітніх процесів. Для підвищення якості підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації спеціалістів готельно-ресторанного сервісу, рівень підготовки яких відповідав би необхідне створення системи ефективного освітнього, інформаційного, комунікативного, адміністративного середовища конкурентоспроможної пропозиції кадрів на ринку праці. Навчальні програми є перенасичені застарілими матеріалами та підходами викладання. Навчальні плани гостро потребують негайних змін, оскільки не надають учням актуальних та практичних знань, частина предметів дублюють одні одних, а деякі – взагалі є зайвими. Популярність дистанційного навчання на основі інтернет-технологій, особливо в системі професійної освіти, постійно зростає, оскільки такий підхід не лише дає значну економію ресурсів, часу, а й можливість отримувати конкретні знання й компетенції без відриву від виробництва.

Необхідно впровадити у навчальні програми освіти якісну підприємницьку складову, що дасть змогу формувати в учнів економічну компетентність, яка в свою чергу сприятиме розвитку обґрунтованої соціальної позиції, готовності до ініціативи та самоосвіти, здатності адаптуватися до складного суспільного життя, приймати складні рішення та бути за них відповідальними. Для ефективного економічного розвитку та динамічного зростання економіки країни потрібні професійно компетентні, економічно освічені, ініціативні, налаштовані на творчий пошук фахівці.

Крім того, варто акцентувати увагу на закордонних стажування майбутніх спеціалістів готельного та ресторанного сервісу, обміну навчальним досвідом учнів у міжнародних навчальних закладах (можливо, навіть отримання освітнього диплому чи професійної кваліфікації) створенні спільних освітніх пропозицій, виконання спільних грантів та проектів. Вищі навчальні заклади I-II рівня акредитації, зокрема коледжі, майже не беруть участі у створенні та діяльності міжнародних освітніх консорціумів і мереж, а це дало б можливість активніше обмінюватись досвідом, освітніми і науковими розробками, новими програмами та методиками викладання, проводити дослідницьку роботу.

Доречним буде створення ефективно дієвої системи атестації та сертифікації спеціалістів готельного та ресторанного сервісу, яка б підтверджувала кваліфікацію працівника сертифікатом, стажування та он-лайн курсів у коледжах при залученні фінансування роботодавців та сприяння центрів зайнятості населення. Поєднання нових і

традиційних форматів навчання, призводить до формування і розвитку моделі «змішаного навчання» (blended learning). Згідно з даними, наведеними у звіті NMC, сьогодні кожен десятий студент в США навчається виключно на он-лайн курсах, і попит на подібні доступні 3 методи навчання постійно зростає, що пояснює пильну увагу університетів до «змішаних» навчальних програм [6].

Зміна підходів до планування навчальних приміщень. Передові університети світу поступово відходять від традиційних аудиторій, роблячи вибір на користь відкритих просторів (open space), аудиторій для командної роботи, мультимедійних просторів, які забезпечують дистанційну комунікацію. Використання новітніх технологій в освіті у світі невпинно зростає. У 2014 році глобальний ринок он-лайн освіти оцінювався у 165,36 млрд. доларів і за прогнозами до 2022 року він зросте до 243,8 млрд. доларів [7].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Недосконалість та неактуальність навчальних програм і курсів для підготовки молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу потребує термінового коригування до рівня міжнародних вимог та стандартів, що забезпечують підготовленість випускників до роботи в умовах глобальної економіки. Програми «подвійного диплому» сприяють спотворенню обсягу та змісту освіти.

Враховуючи вимоги часу, в Україні потрібно широко впроваджувати та застосувати дистанційні освітні технології, електронне навчання [8], які б відповідали вимогам сьогодення [9]. Проблема низького рівня комп'ютеризації та незадовільного стану матеріально-технічної бази для навчання, освітнього сервісу, оснащення навчальних аудиторій має бути вирішена, щоб можна було повноцінно впроваджувати усі інновації в освітній системі. Діюча система підготовки молодших спеціалістів готельного та ресторанного сервісу повинна реалізовуватись із врахуванням глобальних тенденцій у розвитку освіти та випереджувальних потреб у підготовці кадрів. Доцільно було б оптимізувати державне замовлення на підготовку молодших спеціалістів за участі роботодавців та з врахуванням потреб ринку праці.

Список використаної літератури

1. Влащенко Н.М., Тонкошкур М.В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Інноваційні технології в готельному господарстві» (для студентів 5 курсу денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня магістр спеціальності 8.14010101 – «Готельна і ресторанна справа») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2013. 124 с.
2. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
3. Кравець С.Г. Формування ключових компетентностей майбутніх фахівців ресторанного сервісу у вищих професійних училищах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Київ, 2014. 23 с.
4. Growth, competitiveness, employment, the challenges and the ways forward in to the 21st century. White paper. Luxembourg, 1994. URL: http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf
5. Шевченко Л. Дисбаланс професійної освіти і ринку праці: сутність, причини, шляхи подолання. URL: http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/58093.doc.htm.
6. The New Media Consortium (NMC) is a community of hundreds of leading universities, colleges, museums, and research centers. *The New Media Consortium*. URL: <http://www.nmc.org/>
7. Global E-Learning Market Outlook (2014-2022). *PR Newswire, NEW YORK, Sep 21, 2015*. URL: <http://www.prnewswire.com/news-releases/global-e-learning-market-outlook-2014-2022-300146534.html>.
8. Україна на міжнародному ринку освітніх послуг вищої освіти: аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1695>.
9. Кочемировська О. Напрями оптимізації державної політики в сфері розвитку трудового потенціалу України: аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2013. 38 с. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_an_rozrobku/trud_potenc.pdf.

References

1. Vlashhenko, N.M., Tonkoshkur, M.V. (2013). *Lecture on discipline "Innovative technologies in the hotel industry"* (for 5th year students full-time educational qualification of Master of specialty 8.14010101 – Hotel and restaurant business). Kharkiv. (in Ukr.).
2. Pucentejlo, P.R. (2007). *Economics and organization of tourism and hotel business Tutorial*. Kyiv. (in Ukr.).
3. Kravets, S.G. (2014). Formation of key competencies of future professionals restaurant service in higher vocational schools. (PhD dissertation). *Thesis*. Kyiv. (in Ukr.).
4. *Growth, competitiveness, employment, the challenges and the ways forward in to the 21st century*. White paper. Luxembourg, 1994. Retrieved from http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf.
5. Shevchenko, L. (2010). *Imbalance of vocational education and the labor market: the essence, causes, ways to overcome*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/5_PNW_2010/Economics/58093.doc.htm
6. The New Media Consortium (NMC) is a community of hundreds of leading universities, colleges, museums, and research centers. *The New Media Consortium*. Retrieved from <http://www.nmc.org/>

7. Global E-Learning Market Outlook (2014–2022). *PR Newswire, NEW YORK, Sep 21, 2015*. Retrieved from <http://www.prnewswire.com/news-releases/global-e-learning-market-outlook-2014-2022-300146534.html>
8. *Ukraine in the international education market of higher education*. Policy Brief. National Institute for Strategic Studies. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/1695>
9. Kochemyrovska, O. (2013). *Directions of optimization of public policy in the sphere of labor potential of Ukraine*. Kyiv. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/2013_nauk_an_rozrobku/trud_potenc.pdf.

BOHONIS Olga,

Teacher, Vocational College of Hotel, Tourism and Restaurant Service;
Postgraduate Student, Institute of Teacher Education and Adult Education NAPS of Ukraine
e-mail: bogonisolya@gmail.com

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF TEACHING SPECIALISTS OF HOTEL AND RESTAURANT SERVICE IN UKRAINE UNDER GLOBALIZATION

***Abstract.** Introduction. The current educational system is the key to dynamic development of economy and society, one of the most important growth factors of human capital. Ukrainian higher education should be upgrade to current global trends in the global socio-economic space to be really effective and competitive in the international market. Purpose. The purpose is to analysis a problem of teaching specialists of hotel and restaurant service in the conditions of globalization.*

Results. Accentuated the need for enterprises of hotel and restaurant service of qualified specialists with a high level of professional competence and the need to reform the current system of education with regard to the competence approach, labor market needs, market mechanisms of economy, international standards, total globalization and other time requirements. The development of information technology require that the education system should be flexible to changes.

Originality. The main problems of training junior specialist of hotel restaurant service are thoroughly analysed; Approaches to the requirements of researchers hotel restaurant service in dependence of the efficiency of enterprises "hospitality" of professional staff are systematized.

Conclusion. Imperfection and irrelevant curriculum for training of junior specialist of hotel restaurant service needs urgent changes to the level of international requirements and standards, ensuring readiness of graduates to work in a global economy. Program "double degree" distorts the scope and content of education. The current system of training young professionals of hotel and restaurant service should be implemented taking into account global trends in the development of proactive education needs. Ukraine needs to implement real distance education technology, e-learning. Need more focus on practical training of specialists of the hotel and restaurant profile, reduce hours of theoretical hours, with appropriate use of distance and blending learning.

***Keywords:** hotel and restaurant services; globalization; labor market; vocational training; education content; competent professionals.*

*Одержано редакцією 05.07.2017
Прийнято до публікації 19.07.2017*